

HUGO SCHUCHARDT
ZANA

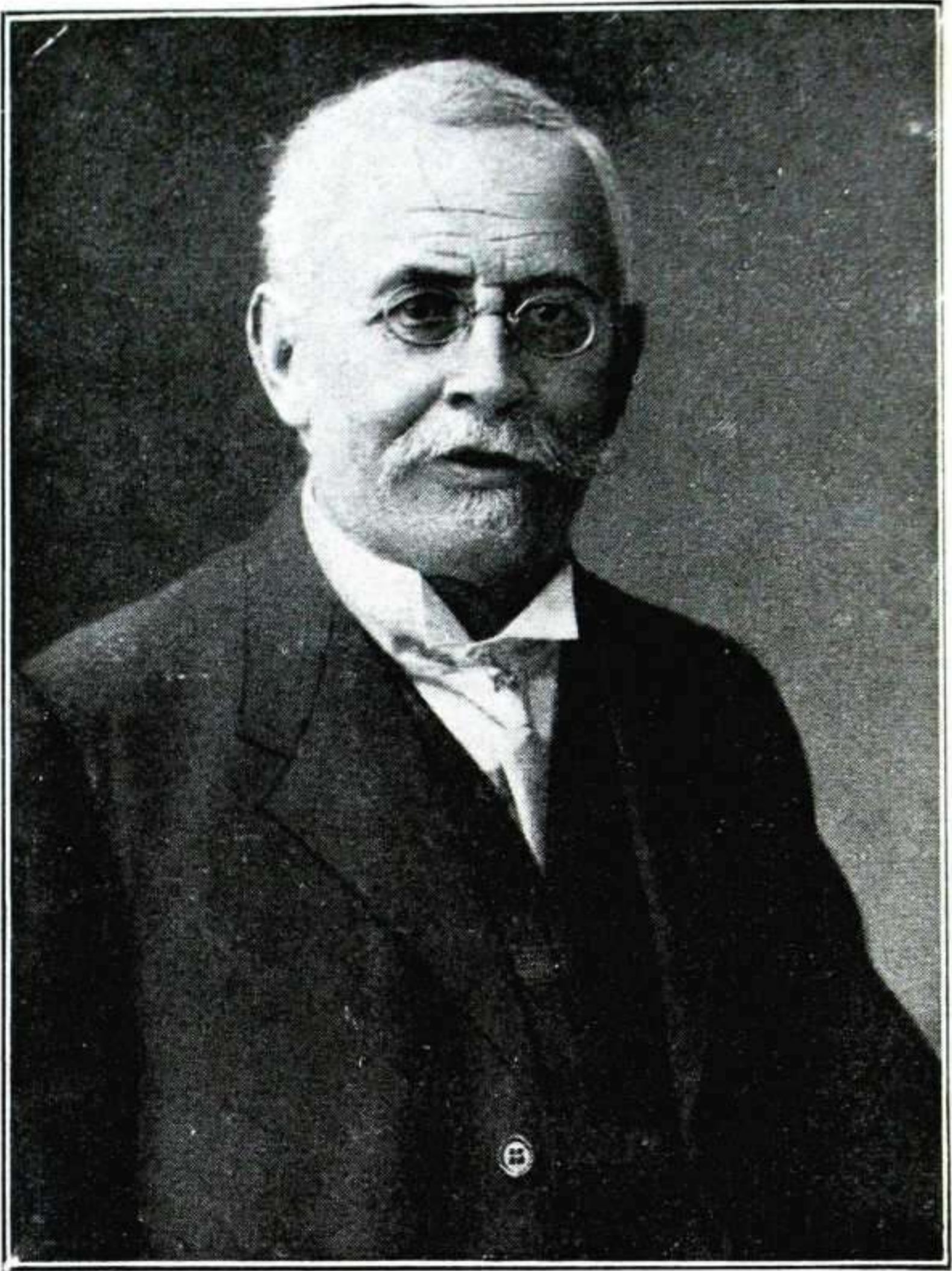
Gerhard Bähr

HUGO SCHUCHARDT

HUGO SCHUCHARDT

M-64859
F-65663

ATV
28851

Gerhard Bähr

HUGO SCHUCHARDT
ZANA

Neketako : : : :

Ama-Birjiñaren :

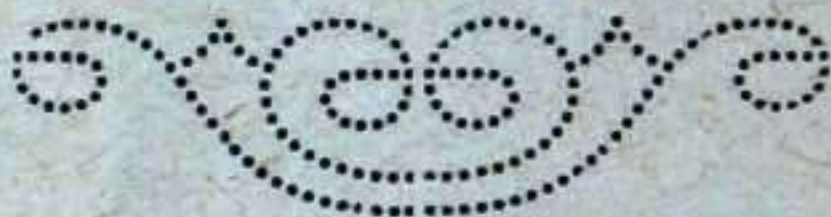
Irarkolan Iruña'n

**Napařoko «Euskeraren Adiskideak» po-
zaren-pozez eskeintzen dizugu Schuchardt
izkuzlari bikaña zanaren beři-eskute au.**

**Ezta guk asmatna. Gerhard Bähr, Schu-
chardt zanaren Alemaniko ikasle jakintsu
ta izkuzlari argia dan jaunak, berak eus-
keraz egiñik bialı digu. Gure esker onik bi-
ziena egileari.**

Artu ta ongi ikusi.

Hugo Schuchardt

«Permitid que un alemán exponga en modestas frases cómo el mundo científico de Alemania ha tomado interés por el pueblo vasco, por su idioma y por las manifestaciones de su vida.»

H. Urtel. III Congreso de Estudios Vascos

rain urte t'erdi Schuchardt jakintsua (*Xujart* bezela esatenda bere izena) il zan 86 urtekin, Austriako txoko polit paketsu batean.

Bere bizitza luze, aberats ta zorionekoan nolako lanak egin zituen, zenbat eginke-

tetan beti arduratsu ta langile sartu zan, ta noraiñoko omen andia beretzat irabazi zuen, itz gutxitan ez ezik, izketa luzeago batean ere aditzen ematea egiteko izango litzake. Iñoiz bizi izan diran izkuntzalari,

Izkuntzen jakile aundietako bat izan dala : :

ukatu ezin ditekena da beintzat. Oñi ez nagokio, baiño oraingoan. Bada Xujartek zekizkin izkuntzen artean jeuskera bai ongi zakiela! Ta bera euskalari ta euskalzale jatoría zalako, *euskaldun guztien esker ona merezi du betiko*. Gutxi dira, atzerian, izkuntza zar oni dagozkionak, ta gutxi orien artean Xujart euskarara jafia zegoan bezin jafiak. Nagusi zan ta bikaiñena, gaiñera. Eginkizun gogor oñi ardura ematen nola asi ta ekin zuen bere idazki batean zearo esan digu. Mutil koskoía baizik etzala bere jayoteñian, Alemaniako eñi txiki batean, jaun bat bizi omen zan; karlisten lenengo gudan (ge-

ñan) kapitan izan ta gero Españatik iges
egin bear izan zuen bat. Mutilak, ura sa-
ñitan kalean bilatzen zuelako, itzegiten
zion, karlisten beñiak eskatuaz,

**ta onela piztu zitzayon eus-
kaldunenganako naya**

ta poliki-poliki maitetasuna sortu. Ain zu-
zen ere, garai artan liburutegi batean
euskerazko liburu bat—añitzeko gauza—
arkitu zuen ta aitari erosi zezayola eska-
tu zion. Aitak ordea, txorakeria zalakoan
ta semeak bere burua olako uskerietan
geyegi sartzen zuelako ustean, ez erosi ta
min andia eman zion semeari. Urte asko-
zaz gero, aspaldian gizon dutakoan, beñiz
ekin zion euskera ikasteari, baiño liburu-
etan irakurtzea aski ez dala bazekien.
Euskaleñian bertan egon, izketa ere ikasi,
batean mendiko artzayekin jolasaldi bat
egin, naiz baseñitakekin izketan jardun,
bestean beñiz añantzalên lanketa latzari
begiratu, naiz perietan ibili ta bertsolariei
aditu, orixe zan egin nai zuena, izkuntza

zearo ezagutzeko, bere iturri garbi nastu-
gabekotik nai aiña edateko.

Beñoge urtekoa zan, ia,
Euskaleria jo zuenean.

Bayonan bilatu zuen lenengo neskame
euskaldunak, Euskalerian zer egin nai
zuen galdetu zionean, berak: «*euskera
ongi ikasi*» ta arek beñiz «olako asmo go-
goñerako zârtxoa zaitugu» erantzun zion
iripañez. Gogoña bai, baiño bere burua
gogoñago ta adimena zoñotza! Udaldi sa-
mur bat igaro zuen Prantziako Euskale-
rian, Saran, an Laburdiko euskerarik go-
xoena, eztienea mintzatzan dalakoz. Jola-
saldi luzeak izatan zituen Etxebeñi zeri-
tzayon zapatari prestu batekin ta iru ila-
beteren buruan nai beste ta âl aiña bera-
renganatu zuala esan zezakean.

**Euskaldun askoren esaeran «añas
ederki» zekien mintzatzan**

ta gero ere, Euskaleria itzuli ez añen,
etzitzayon âztu. Jakite ori etzan baiño ge-

rokoan utsa ta alpeña izan beretzat, euskera aztertzen, argitzen ta adierazten lagundu zion bada. Euskera Espaiñako izkuntzarik zařena omen da ta, jařitzeko gauza! bi mila urte edo geyagotan feni-zio, eřomar, espaiñar, frantzear ta Jainkoak daki zenbat beste eřik, alde guztietatik erabat, naiz bata bestearen ondoan, gogor ta zořotz eraso badiote ere, badi-rau gaur arte, ta gerokoan iraungo du, Jainkoak nai badu.

Orain bi mila urte Euskaleřian ta inguruetako alderdietan euskera egiten zala

Xujartek azaldu du, argi ta garbi, ta bat ere ezpairik gabe egiztatu. Baiño atzerago ere joan nai zuen ta euskaldunen jatorřia, beren sorlekua, ařl zuen eran, ezagutu-erazi nai izan zuen, ia beste iřongo ta iřoizko eřiekin naiz Afrikan, naiz Europan edo Asian zer ikusirik ote duten edo zuten aurkitzeko gogoaz. Gai ortan, egia osorik atera ezpadu ere—ta iřoiz aterako

ote da? ez dirudi—beñi guziz ařimeneko-
ak, beste iñork asmatu ezin ditzakenak
azaldu ditu, ikasiaren ikasiaz. Ala ere ez
dio Xujartek bere indařa euskerari soilik
eman. Ola izatekotan, geyago atera zeza-
kean gai ořezaz bere bizitza luzean. Bai-
ño bere adimen zořotzaren ta buru argi-
tsuaren ikas-naiya Europako izkuntza ge-
yenak ta gaiñerako asko ezagutzeraño-
koa zan. Beraz lauřogeigařen jayotzegu-
na bete zuenean—orain sei urte—zen-
batu ezin aiña jakintsuk ta izkuntza lagu-
narte askok zorion-aguřa agertu zioten eta
zenbat beraz eta bere eginketaz oroitu
Alemanian ez ezik, munduko eřialderik
geyenetan ere!

Eta zer zan bere zeregiñik naigařiena,
bere lanik miñena garai artan ere? *euske-
ra!* Alako batean adiskide bati auxe ida-
tzi zion:

**«Orain ere, ia iltzeko zorian na-
goen onek, euskerari ekitea nere
pozik atsegiñena dala derizkiot.»**

Gernikako Batzařera etortzeko deitu

zutenean, makalik egonez ta bidea luzea zalako ezin etofi zan. Baiño eraldi artarako bidaldu zituen berso bero Euskaldunen goragafienak, orduen berak egiñik. Ayenganako bere maitasuna noraiñokoa zan ederki erakutsi du orietan: *Euskaldunak*, dio, *antxinakoak zerate ta zâfak*, *baiño ez makal*, *ezerez zârkondua*k, *ez*, *indartsu ta zoliak baiño*. *Gernikako zurgaitza dezute zuen ezaungafi donea (santua) ta ura berbera dirudizute zuek ere: arek urtero abar ta osto beñi ezeak sortzen dituen antzera, zuek ere, zârtu orde*z, *gero baiño gero pizkoñago, zoliago egiten zerate, ta egun argitsu baten goizargia bezela agurkatzen zaituztet.*» Badira beren oitura, jañaimen eta izkuntza laister ayenatuko, ta berak ere biar guziz ondatuak izango dirala dioten euskaldunak. Xujartek ez derizkio ala.

Siniste irme, sendo ta bikaina zuen euskaldunetan

eta oek uste ori galtzen ez uztea, uste ori

egiazko ta legezkoa dala erakustea, beren egiteko gorena izango dute. Dana dala, euskaldunak, jakintsu andi ta aomen aundikoa zan ori, beti gogoratuko dute, ta oren ezaungaritzat, Euskaltzaindiak bere gela nagusian aren irudia jafi du leku agirian, orok safi (maiz) begien aurrean izan dezaten.

Gerhard Bähr Studinassessor

Hildesheim, 1928-XII-29'an.

